

vårdtagare. Bara genom att göra oss själva och andra medvetna om de negativa konsekvenser som detta för med sig kan vi kanske ändra på tingens ordning, och så sakteliga börja värderas efter förtjänst.

Angår alla

»Gender and the professional predicament in nursing» lämpar sig väl att läsas på sjuksköterskeutbildningar. Men även andra grupper inom hälso- och sjukvården kan ha stor behållning av denna bok. Jag tror till exempel att läkare, kanske särskilt kvinnliga läkare, kan känna igen sig i mycket av det som beskrivs. Inte bara sjuksköterskor har intresse av att omvårdnad uppgraderas.

Det »predikament» som avhandlas rör inte bara sjuksköterskorna utan handlar också om den avhumanisering och brutalisering som sker inom vården, med »maskulina» förtecken! Det finns anledning för både män och kvinnor att engagera sig i en diskussion om detta. •

Debattbok om medicinsk filosofi och etik

Jan Helge Solbakk. **Medisinen som møtested og markeds plass.** 229 sidor. Stockholm: Forum, 1995. Pris 195 nkr. ISBN 82-03-29058-2.

Recensent: docent Tore Nilstun, enheten för medicinsk etik, Lunds universitet.

Det är inte alldeles klart för mig vem Solbakk vänder sig till i denna bok. Men på baksidan står att »författaren ber om nøkternhet og besinnelse før medisinen och medisinerne fullstendig overtar prestens og gudenens rolle». Detta tycks antyda att det är frågan om en debattbok som riktar sig till allmänheten, eller åtminstone till läkare.

Läkaren som filosof

Boken är indelad i tre delar. Den första delen handlar om läkaren som filosof. Med utgångspunkt i Platons tidiga dialog, Charmides, diskuteras vilka kunskaper som behövs för att bota sjukdom. Slutsatsen är att den »gode greske lege» inte försöker att samti-

digt vara filosof, vilket inte heller dagens läkare, enligt Solbakk, bör försöka. Han vill i stället att »filosofene skal begynne å opptre som leger». Detta skall naturligtvis inte tas alldeles bokstavigt. Vad han menar är att filosoferna måste finna tillbaka dit där de hör hemma, bland människorna i verklighetens liv.

Medicinen som vetenskap

I den andra delen diskuteras medicinen som vetenskap. Olika faser i utveckling beskrivs: »bedside»-medisin, »biblioteks»-medicin, »hospitals»-medicin, »samfunns»-medicin, »laboratorie»-medicin och »klinisk» vetenskap. Den moderna medicinska forskningen sägs framför allt domineras av det randomiserade kliniska försöket. Även medicinens vetenskapsteoretiska och etiska aspekter diskuteras. Speciellt den forskningsetiska debatten beskrivs och kommenteras på ett mycket insiktsfullt sätt.

Patienten i fokus

I bokens tredje och sista del är det patienten som ställs i fokus. Olika »sykehistorier» diskuteras med utgångspunkt i möjliga läkar-patientrelationer: reparatör-maskin, samarit-medmänniska, advokat-klient, filosof-samtalspartner, historieskrivare-historiebärare, bödel-dödsdömd, profitör-kund, könsroll-könsförväntning och älskare-älskarinna (eller tvärt om?).

Solbakks grunduppfattning är inte svår att acceptera. Orimligt många frågor tycks idag uppfattas som medicinska. Detta skapar omöjliga förväntningar både på den offentliga hälso- och sjukvården och på den enskilde läkaren. Jag tror, i likhet med Solbakk, att medicinska filosofer och etiker här har en viktig uppgift.

Ofärdigt manus

Men kritik kan också riktas mot boken. Enligt min mening är den ett ofärdigt manus, ett utkast till vad som skulle kunna bli en riktigt njutbar bok om medicinsk filosofi och etik. Framför allt saknas en enkel och logisk disposition som läsaren kan följa. Det är t ex svårt att hitta något klart samband mellan bokens tre delar. Inget försök till summering görs heller. •

Modern information om barn- och ungdomsdiabetes

Ragnar Hanås. **Barn- och ungdomsdiabetes. Hur du blir expert på din egen diabetes.** 212 sidor. Stockholm: Becton-Dickinson AB, 1995. Pris ca 210 kr. ISBN 91-630-3198-1.

Recensent: docent Otto Westphal, barnmedicinska kliniken, Östra sjukhuset, Göteborg.

Författaren anslår redan i bokens titel temat för modern diabetesbehandling – patienten skall bli expert på just sin diabetes, och det har han sannerligen möjlighet att bli med hjälp av denna bok. Det är en utmärkt bok, som innehåller en mängd fakta om diabetes typ 1 och dessutom en mängd praktiska råd och knep för att få vardagen att fungera bättre för diabetikern och dennes familj.

Fakta och praktiska råd

Boken är systematiskt uppbyggd. Efter en kort introduktion med epidemiologi följer kapitel om anatomi, fysiologi, kemi och därefter en fördjupning i diabetesbehandlingens olika aspekter. De klassiska tre hörnstenarna insulin, kost och motion behandlas ingående men därtill de många andra faktorer som påverkar diabetessituationen – psykosociala omständigheter, stress, infektioner, alkohol, tobak m m.

Diabeteskontroll med egen provtagning sätts in i sitt rätta sammanhang – dess möjlighet att lära patienten »sin diabetes» och hur den kan påverkas med hjälp av egenkontroller.

Kapitlet om mat skiljer sig mycket från traditionell beskrivning av diabetesdiet, i stället diskuteras godis, sötningemedel etc. Jag är inte övertygad om att alla dessa synpunkter delas av alla diabetiker och diabetesläkare, men tveklöst är denna öppna attityd betydligt bättre än forna tiders strikta kostrestriktioner som ändå ingen orkade hålla!

Komplikationer behandlas seriöst, akuta såväl som senkomplikationer. De senare är inte sällan överslätade i pedia-

triska sammanhang, här behandlas de osentimentalt och korrekt.

Tonläget i boken är realistiskt och optimistiskt. Läsningen underlättas av ett stort antal figurer, finurliga illustrationer och faktarutor som fokuserar det väsentliga i kapitlet. En mycket detaljerad innehållsförteckning och ett detaljerat register underlättar för läsaren att utnyttja boken, och referenslistan är imponerande men knappast tillgänglig för den vanliga läsaren.

Ypperlig uppslagsbok

Vem är då läsaren? I förordet sägs författaren ha skrivit boken framför allt med tanke på familjer med nyinsjuknade diabetiker. Därvidlag känner jag mig lite tveksam. Boken innehåller så mycket information att den inte kan läsas som lärobok från pärm till pärm, vilket också författaren påpekar.

Så mycket information som redan nu trängs under den första intensiva sjukhusvistelsen, då mottagligheten är starkt begränsad, blir lätt förvirrande. »Det blir för mycket, det är för svårt, jag fattar ändå ingenting», kan lätt bli något som blockerar framtida sökande efter ny kunskap. Däremot är den ypperlig som uppslagsbok, som »fördjupning» till den information man fått av sin egen läkare, framför allt när man börjat få lite distans till den primära informationen.

Även om boken framför allt är riktad till barn och ungdomar samt deras föräldrar kan den genom sin utmärkta pedagogik lära vuxendiabetikern mycket.

Bör bli kursbok för barnläkare

Patienten förväntas bli expert på sin egen diabetes, men det är ju inte oväsentligt att även sjukvårdspersonal som möter diabetiker i sitt dagliga arbete har god kunskap: Denna kan med fördel inhämtas i denna bok, som bör finnas på varje barnklinik och barnmottagning som hjälp till både läkare och sjuksköterskor, exempelvis vid telefonrådgivning, i akuta situationer etc. Den borde ingå som obligatorisk litteratur i ST-utbildningen för barnläkare. Det har alltför länge saknats en modern och komplett information om barn- och ungdomsdiabetes. •